

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การนำ MRCF ไปขับเคลื่อนการดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงาน

หลักการระบบ MRCF

อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตรได้มอบนโยบายในการดำเนินงานระดับนักส่งเสริมการเกษตร ที่ต้องเป็นผู้บริหารจัดการเกษตรกรในพื้นที่ แต่ละคนต้องทราบขอบเขตความรับผิดชอบเข้าใจพื้นที่ของตนเอง โดยระดับตำบลก็ต้องทราบพื้นที่ในตำบลของตนเอง ส่วนในระดับส่วนกลางต้องทราบภาพรวมขอบเขตของทั้งประเทศของทั้งโครงการที่รับผิดชอบ เช่น กองพัฒนาการเกษตรพื้นที่เฉพาะ มีภารกิจรับผิดชอบโครงการอื่น เนื่องจากพระราชดำริ ต้องเข้าใจพื้นที่โครงการภาพรวมทั้งหมด รวมทั้ง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรต้องเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง มองการเปลี่ยนแปลงที่ตัวเกษตรกรเป็นหลัก

จากการชี้แจงระบบ MRCF สิ่งที่เกิดขึ้นคือแต่ละจังหวัดดำเนินการไปในหลายรูปแบบ เนื่องจากทางกรมเองไม่มีต้นแบบไปให้จังหวัดใช้เป็นแนวทาง ปัจจุบันจึงขอให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจในหลักการการใช้ MRCF เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่ง

หากจะมองในแต่ละกระบวนการในระบบ MRCF ซึ่งประกอบด้วย

Mapping (M) คือ ข้อมูลต่างๆ ทั้งกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม คริวเรือนเกษตรกร และอื่นๆ ที่จำเป็นในงาน เป้าหมายของ Mapping แต่ละระดับมีความแตกต่างกัน ส่วนกลาง อาจมองและชี้ได้แค่แนวทางในภาพรวม แต่ระดับตำบลต้องชี้เป้าหมายให้ได้ถึงตัวเกษตรกร เช่น ในกรณีของจังหวัดเพชรบุรี พื้นที่ที่มีปัญหาเรื่องข้าว เกษตรกรประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ ราย ตำบลต้องวิเคราะห์และวางให้ได้ว่าจะดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยใช้ระยะเวลาเท่าใด และจะพัฒนาตัวเกษตรกรเป้าหมายอย่างไร อย่าไปเน้นการทำแผนที่รายแปลง เน้นการทำข้อมูลในพื้นที่ให้รอบด้าน ตัวอย่างข้อมูลเช่นนี้ การบริหาร Demand & Supply ผลผลิตในพื้นที่ เป็นต้น แต่ผลสุดท้ายคือต้องลงให้ถึงรายแปลง

Remote Sensing (R) คือ การติดต่อสื่อสารระยะไกล หมายถึงการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงาน และการสื่อสารกับเกษตรกร เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว

Community Participation (C) คือ การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ของชุมชนหรือเกษตรกร นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่างานแต่ละงานมีใครหรือหน่วยงานใดมีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ต้องสามารถดึงภาคีเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นหลักการสำคัญของการส่งเสริมการเกษตรอยู่แล้ว

Specific Field Service (F) คือ การกำหนดพื้นที่ปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการดำเนินงานและเกิดเป็นรูปธรรมชัดเจน ลงลึกถึงพื้นที่รายแปลงของเกษตรกรแต่ละรายว่า จะใช้เทคโนโลยีหรือองค์ความรู้อย่างไร เข้าไปส่งเสริมและพัฒนาเป็นลักษณะเฉพาะ

กรณีศึกษาการบริหารจัดการสินค้าเกษตรในพื้นที่ ตามระบบ MRCF จังหวัดเพชรบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลในระดับจังหวัด

สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี ได้นำเสนอภาพรวมให้เห็นข้อมูลทั้งจังหวัดในรูปแบบเพาเวอร์พอยท์ ประกอบด้วย ข้อมูลทางกายภาพ (อาทิ ภูมิประเทศ พื้นที่ชลประทาน เป็นต้น) ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม ข้อมูลสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัด ข้อมูลครัวเรือนเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกร โดยยกกรณีเรื่องพื้นที่ผลิตข้าวของจังหวัด ได้ดำเนินการนำข้อมูลโซนนิ่ง (พื้นที่ที่มีศักยภาพ) กับข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land used) มาซ้อนทับกัน พบว่า จังหวัดเพชรบุรีมีพื้นที่ปลูกข้าวจริง ปริมาณ ๔๐๐,๐๐๐ ไร่ อยู่ในเขตเหมาะสม (S1) ๓๒๐,๐๐๐ ไร่ เขตเหมาะสมปานกลาง (S2) ๒๙,๐๐๐ ไร่ เขตเหมาะสมน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) ๖๙,๐๐๐ ไร่ จากการวิเคราะห์ข้อมูลระบุได้ว่าพื้นที่ที่เหมาะสมน้อยและไม่เหมาะสมอยู่ในพื้นที่อำเภอท่าทาง บ้านลาด และอำเภอยาย้อย มีเกษตรกร ๒๕,๐๐๐ ครัวเรือน จำแนกได้ว่า มีเกษตรกรที่เป็น Smart Farmer เท่าใด ต้องการพัฒนาอีกเท่าใด สามารถคัดเลือกเกษตรกรต้นแบบด้านการผลิตข้าวได้

การวิเคราะห์ข้อมูลในระดับอำเภอ

สำนักงานเกษตรจังหวัดได้เลือกที่จะนำเสนอของอำเภอยาย้อย ได้นำเสนอในเรื่อง Smart Officer เป็นหนึ่งในอำเภอนำร่อง ๑๑๕ อำเภอ กรมส่งเสริมการเกษตรได้จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาอำเภอ ใน ๔ ประเด็นหลัก ได้แก่

๑) โครงสร้างทั้งภายนอกและภายในสำนักงานเกษตรอำเภอ ระบบคอมพิวเตอร์และข้อมูล เพื่อให้สามารถให้บริการด้านอิเล็กทรอนิกส์ โดยสนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เช่น ตัวอ่าน Bar Code เครื่องพิมพ์ Passbook

๒) ๑ ID For Smart Farmer

๓) ระบบ MRCF

๔) พัฒนา Smart Extension

สำนักงานเกษตรอำเภอยาย้อย นำเสนอสภาพการผลิตและการกระจายตัวของข้าว จุดรับซื้อ ศูนย์ข้าวชุมชน และเกษตรกรต้นแบบข้าวในพื้นที่ ทราบว่าในระดับอำเภอการผลิตข้าวมีผลผลิตเฉลี่ย ๗๒๐ กิโลกรัมต่อไร่

การวิเคราะห์ข้อมูลในระดับตำบล

ตำบลหนองปลาไหล จากการวิเคราะห์พบว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินในการปลูกข้าวของพื้นที่ประมาณ ๙,๒๐๐ ไร่ และอยู่ในเขตเหมาะสม (S๑) ทั้งหมด ผลผลิตเฉลี่ย ๖๕๐ กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนในการผลิตข้าว ๑๐ บาทต่อกิโลกรัม ราคาข้าวอยู่ประมาณ ๕,๐๐๐ บาทต่อกิโลกรัม จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าการผลิตข้าวในพื้นที่มีต้นทุนที่สูง และมีผลผลิตเฉลี่ยต่ำกว่าในระดับอำเภอ จึงต้องดำเนินการในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้ได้

อย่างน้อย ๗๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ และลดต้นทุนให้เหลือ ๕,๘๐๐ บาทต่อไร่ โดยใช้มาตรการ ๓ ลด ๑ เพิ่ม ๒ ปฏิบัติ ประกอบด้วย

๓ ลด คือ ลดการใช้สารเคมี ลดการใช้ปุ๋ยเคมี และลดปริมาณเมล็ดพันธุ์

๑ เพิ่ม คือ เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน

๒ ปฏิบัติ คือ การทำบัญชีฟาร์ม และการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

โดยมาตรการต่างๆ ที่เกิดขึ้น เกิดจากการประชุมหารือร่วมกันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดเวทีการมีส่วนร่วมร่วมกับเกษตรกร สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกร ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือการเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง จึงเกิดเกษตรกรต้นแบบขึ้น เป็นการดำเนินการคล้ายกับกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร

บทเรียนที่ได้เรียนรู้

๑. ระบบ MRCF เป็นกระบวนการหรือแนวทางที่ช่วยให้ นักส่งเสริมการเกษตร ทราบข้อมูลและสามารถวิเคราะห์พื้นที่ที่ตนเองรับผิดชอบได้ และนำเสนอได้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรม

๒. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรในระดับพื้นที่ต้องมีการตรวจสอบ/สอบทานข้อมูลให้ถูกต้องตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

๓. การดำเนินงานต้องคำนึงถึงกระบวนการกลุ่มเป็นหลัก ซึ่งเป็นการพัฒนาให้เกษตรกรคิดเป็นทำเป็น เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน